

2. Коджаспирова Г. М. Педагогический словарь : для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений. – 2-е изд. / Г. М. Коджаспирова, А. Ю. Коджаспиров. – М. : Изд. Центр “Академия”, 2005. – 176 с.
3. Хоружа О. В. Компонентна структура етнопедагогічного мислення майбутнього вчителя музики / О. В. Хоружа // Науковий часопис національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: зб. наук. праць / Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції “Гуманістичні орієнтири мистецької освіти” 22-24 квітня 2009 р. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2007. – Випуск 7(12). – С. 116-122.

ХОРУЖАЯ Е. В. Теория и практика формирования этнопедагогического потребностно-целевого конструкта в процессе профессиональной подготовки будущих учителей музыки.

В статье рассматривается проблема активизации мыслительной деятельности студентов на основе формирования этнопедагогического потребностно-целевого конструкта.

Ключевые слова: *этнопедагогический потребностно-целевой конструкт, этнопедагогическое мышление, мотивация, потребностный блок, целевой блок.*

KHORUZHA O. V. Theory and practice of ethnopedagogical need-target construct in the process of professional training of future music teachers

The problem of intensification of thinking activity of the students through the use of ethnopedagogical need-target construct.

Keywords: *Ethnopedagogical need-target construct, Ethnopedagogical thinking, motivation, needing block, target block.*

Худзей О. О.

Ужгородський національний університет

СПОСТЕРЕЖЕННЯ ЯК МЕТОД ДІАГНОСТИКИ ОБДАРОВАНОСТІ

У статті аналізуються вікові особливості, що притаманні обдарованим дітям та підліткам і на основі цього визначаються особливості спостереження як методу виявлення обдарованості.

Ключові слова: *обдарованість, обдарована дитина, спостереження, вікові особливості*

Зміни, що відбуваються у соціальній, економічній, виробничій сферах Української держави, інформаційно-технологічна революція зумовили потребу суспільства в обдарованих, творчих людях, здатних відповідати вимогам нового часу. Стрімкі зміни у всіх сферах життя поставили перед системою освіти гострі проблеми, від розв'язання яких залежить можливість примноження культурного потенціалу країни. Однією з таких проблем, безсумнівно, є розвиток обдарованих дітей.

Обдаровані діти – це діти, що виявляють загальну чи спеціальну обдарованість (до музики, малювання, техніки тощо). Обдарованість часто визначають за темпами розумового розвитку. Як правило, вважається, що

така дитина за рівнем розвитку випереджає своїх ровесників. Проте, на наше переконання, це недостатня умова для того, щоб вважати дитину обдарованою, адже надзвичайно важливим є також розвиток творчості, нестандартного мислення.

Проблему розвитку загальних та спеціальних здібностей досліджували П. Гальперін, В. Давидов, Н. Дружинін, О. Леонтьєв, К. Платонов, С. Рубінштейн, Б. Теплов, О. Запорожець та ін. Особливості інтелектуального, творчого та особистісного розвитку обдарованих дітей вивчали М. Лейтес, Н. Шумакова, І. Аверина, К. Хеллер та ін.

Обдарованість – це складне психофізіологічне явище, що визначається взаємодією таких факторів, як домінуюча роль пізнавальної мотивації, інтелектуальний розвиток, творча активність, розвиток спеціальних здібностей, особистісні прояви. Особливості прояву обдарованості визначаються розвитком творчих можливостей дитини і залежать від умов соціального оточення [2, 45].

За змістом психічних процесів розрізняють моторну, сенсорну, перцептивну, вербальну, інтелектуальну, імажінативну, емоційну і вольову обдарованість. За діяльністю, у якій виявляються здібності дитини, виділяють обдарованість до мистецтва, науки, техніки, роботи з людьми тощо [6, с. 276].

Умовно можна виділити три категорії обдарованих дітей:

1) діти з надзвичайно високим загальним рівнем розумового розвитку за інших рівних умов (такі діти частіше зустрічаються у дошкільному та молодшому шкільному віці);

2) діти з ознаками спеціальної розумової обдарованості у певній галузі науки (таких учнів найлегше виявити у підлітковому віці);

3) учні, що не досягають з певних причин успіхів у навчанні, але володіють яскравою пізнавальною активністю, оригінальністю мислення, великими розумовими резервами (можливості таких дітей часто розкриваються у старшому шкільному віці).

Очевидно, що створення умов для оптимального розвитку обдарованих дітей, включаючи й тих, чия обдарованість на цей момент ще не проявилася, а також просто здібних дітей, стосовно яких є серйозна надія на подальший якісний стрибок у розвитку їх здібностей, є одним з головних напрямів роботи школи [3, с. 3-4]. А для цього важливо вчасно діагностувати обдарованість та розвивати здібності дітей, що є дуже важливим аспектом діяльності сучасних освітніх закладів.

Для цього можна скористатися цілою низкою методів наукового дослідження, проте найбільш простим та доступним не лише для педагога,

але й для батьків, залишається спостереження.

Метою статті є визначення особливостей використання методу спостереження для діагностування обдарованості.

Спостереження – це метод психолого-педагогічних досліджень, що полягає в активному сприйнятті і фіксації з певною метою поведінки людей з наступною кількісно-якісною обробкою одержаних даних. Розрізняють включене (коли дослідник-спостерігач сам є учасником певної ситуації) і невключене спостереження. Цей метод дослідження є системою, в якій основними елементами є суб'єкт (спостерігач), об'єкт (індивід, група, маса), ситуація (місце, час, умови), методика (схема, протоколи, технічні засоби) [7, с. 148].

Спостереження за індивідуальними проявами дитини може вказати на наявність обдарованості. Це загальнонауковий метод дослідження, який передбачає цілеспрямовану, систематичну фіксацію проявів поведінки особистості, колективу, групи людей чи їх окремих психічних функцій, реакцій. Процедура спостереження складається з таких етапів:

- 1) визначаються предмет спостереження (поведінка), об'єкт (окремі індивіди чи група), ситуації;
- 2) визначається спосіб спостереження і реєстрації даних;
- 3) складається план спостереження (ситуації – об'єкт – час);
- 4) визначається метод обробки результатів;
- 5) здійснюється обробка та інтерпретація отриманої інформації [4, с. 302-303].

Перевага цього методу полягає в тому, що він застосовується у природніх умовах. Можна спостерігати за об'єктом, коли він і не підозрює, що це відбувається.

Суттєвий внесок у обґрунтування цього методу вніс М. Я. Басов. Він розглянув три типи установки спостерігача стосовно об'єкта спостереження: перший тип установки – коли спостереження здійснюється із наперед заданою метою для того, щоб фіксувати лише потрібні факти і явища, не звертаючи уваги на інші; другий тип – коли спостерігач вільний від наперед прийнятої думки, прагнучи отримати уявлення про особливості об'єкта, що спостерігається, без відбору визначених проявів; третій тип установки – коли відсутня будь-яка попередня підготовка і спостереження викликається самим фактом появи об'єкта у полі зору. Далі за результатами спостереження складається первинна характеристика обдарованих дітей [2, с. 49].

Уважні дорослі перш за все можуть визначити у дитини художню обдарованість (у галузі музики, образотворчого мистецтва). У галузі науки

швидше за все проявляються математичні здібності. Часто спостерігаються випадки розходження між розумовим розвитком дитини і вираженістю спеціальних здібностей. Дітей з надзвичайно раннім розумовим розвитком чи з надзвичайно яскравими досягненнями в якійсь галузі називають вундеркіндами. Але навіть дуже яскраві прояви дитини ще не є фундаментом майбутнього таланту. Вроджені задатки – лише одна з умов складного процесу становлення індивідуально-психологічних особливостей, які великою мірою залежать від навколишнього світу, характеру діяльності.

Найважливішими характеристиками обдарованих дітей вважають:

- надзвичайно ранній вияв високої пізнавальної активності й допитливості;
- швидкість і точність виконання розумових операцій, що зумовлені стійкістю уваги та оперативною пам'яттю;
- сформованість навичок логічного мислення;
- багатство активного словника;
- швидкість і оригінальність вербальних (словесних) асоціацій;
- виражена установка на творче виконання завдань;
- розвиток логічного мислення й уяви;
- володіння основними компонентами уміння вчитися.
- креативність – здатність до творчості [5, с. 45].

Ознаки незвичайних здібностей в дитини невіддільні від віку: вони зумовлені темпом дозрівання та віковими змінами. А. І. Доровський виділяє такі ознаки обдарованості:

Раннє дитинство (1-3 роки). Надзвичайна допитливість, постійні запитання, вміння стежити за кількома подіями одночасно, великий словниковий запас, розвинуте мовлення, використання складних слів та поширених речень. Підвищена концентрація уваги на чомусь одному, впертість у досягненні результату у сфері, яка дитині цікава, здібності до малювання, музики, математики, нетерплячість, винахідливість та багата фантазія.

Дошкільний період (4-6 років). Відмінна пам'ять, інтуїтивні стрибки, яскрава уява, нечіткість у розмежуванні реальності та фантазії, перебільшені страхи, егоцентризм, тонка моторна координація, віддавання переваги товариству старших дітей та дорослих. Добра, відкрита дитина; чудово володіє мистецтвом мовленнєвої комунікації. Велика допитливість, придумування власних слів, схильність до активного дослідження навколишнього світу; гостра реакція на несправедливість.

Шкільний період (6-17 років). Успіх у багатьох справах, високі

результати, потреба в колекціонуванні, класифікації, виконання із задоволенням складних довготривалих завдань, чудове почуття гумору, розвинута оперативна пам'ять, сформованість навичок логічного мислення, виражена установка на творче виконання завдань, володіння основними вміннями навчатися, оригінальність словесних асоціацій, побудова чіткого образу майбутньої діяльності, створення в уяві альтернативних систем [1].

Застосовуючи метод спостереження необхідно уникати типових помилок:

1) галло-ефекту. Узагальнене враження спостерігача призводить до грубого сприймання поведінки, ігнорування тонких відмінностей;

2) ефекту поблажливості. Тенденція завжди давати позитивну оцінку тому, що відбувається;

3) помилки центральної тенденції. Спостерігач прагне давати усереднену оцінку поведінці, що спостерігається;

4) помилки кореляції. Оцінка однієї ознаки поведінки дається на основі іншої ознаки, що спостерігається (інтелект визначається за швидкістю мовлення);

5) помилки контрасту. Схильність спостерігача виділяти у спостережуваних риси, протилежні власним;

6) помилки першого враження. Перше враження про індивіда визначає сприйняття й оцінку його наступної поведінки [4, с. 303].

Слід також пам'ятати, що за несприятливих умов наявні задатки можуть не бути виявленими і не розвинути у здібності. Наприклад, якщо допитливість дитини у ранньому віці подавляється чи у підлітковому віці забороняються "зайві" з погляду дорослих інтереси, то лише виключно сильні особистості з вираженою здатністю до саморозвитку, опору несприятливим обставинам, до високої активності здатні долати труднощі і рано чи пізно виявити свій талант. Здібності більш слабких особистостей можуть залишитися непоміченими.

Саме тому про обдарованість дитини не можна робити висновок лише на основі результатів її діяльності чи успіхів в тій чи іншій діяльності, бо обдарованість, яка з тих чи інших причин не проявилася, таким чином виявленою бути не може. Тому для пошуку, виявлення та визначення обдарованих дітей, для оцінки вікових та індивідуальних особливостей їх розвитку необхідно використовувати також спеціальні психодіагностичні методи [2, с. 47-48].

Висновки. Отже, проблема виявлення і розвитку обдарованості є надзвичайно актуальною для сучасної психолого-педагогічної науки. Найпростішим методом виявлення творчих здібностей особистості є

спостереження, яке можуть застосовувати не лише фахівці, але й батьки. Проте слід пам'ятати, що цей метод є першим та зовсім не основним у роботі психолога та педагога. Лише комплексне обстеження дитини дасть змогу зробити висновок про обдарованість особистості.

Використана література:

1. Доровский А. И. Сто советов по развитию одаренности детей. Родителям, воспитателям, учителям. – М. : Российское педагогическое агентство, 1997. – 312 с.
2. Лосева А. А. Психологическая диагностика одаренности. – М. : Академический проект; Трикста, 2004. – 176 с.
3. Одаренность: диагностика и технологии / В. Васильев, А. Доровской и др. – Воронеж : ВОИПКРО, 2003. – 127 с.
4. Педагогика : большая современная энциклопедия / сост. Е. С. Рапацевич. – Мн. : “Современное слово”, 2005. – 720 с.
5. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – К. : “Академвидав”, 2006. – 456 с.
6. Родинно-сімейна енциклопедія / за заг. ред. Ф. С. Арвата та ін. – К. : Богдана, 1996. – 438 с.
7. Словник психолого-педагогічних термінів / упоряд. Ю. В. Буган, В. І. Уруський. – Тернопіль : “Астон”, 2001. – 176 с.

Худзей О. Е. Наблюдение как метод диагностики одаренности.

В статье анализируются возрастные особенности, присущие одаренным детям и подросткам и на основе этого определяются особенности наблюдения как метода выявления одаренности.

Ключевые слова: одаренность, одаренный ребенок, наблюдение, возрастные особенности.

KHUDZEY O. E. Observation as a diagnostic method of giftedness.

The article examines age features inherent in children and adolescents and on the basis of this observation as determined by the particular method of detection abilities.

Keywords: gifted, gifted child, observation

Шапкина Н. М.

Київський національний лінгвістичний університет

**НАВЧАЛЬНИЙ ТЕКСТ ДЛЯ ЛІНГВІСТИЧНОГО АНАЛІЗУ ЯК ЗАСІБ
ФОРМУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ**

Стаття висвітлює сутність, функції і структуру навчальних текстів, які повинні становити основу комплексного лінгвістичного аналізу з метою набуття мовленнєвої компетенції перекладачів.

Ключові слова: лінгвістичний аналіз, комплекс навчальних текстів, мовленнєва компетенція, перекладацька компетентність.

Певний рівень мовленнєвої творчості є необхідною складовою формування мовленнєвої компетенції перекладача. У всій різноманітності